

Téma: Rovnaké zaobchádzanie? – Ľudské práva

Vytvorili sme tri samostatné pracovné bloky, v ktorých sa budeme podrobne zaoberať témou ľudských práv. Každý z týchto blokov sa venuje konkrétnemu aspektu hlavnej témy, pričom ponúka rôzne pohľady a výzvy súvisiace s danou problematikou.

- Blok č. 1:** Moje práva
Blok č. 2: Tvoje práva
Blok č. 3: Práva v praxi

Súčasťou každého bloku sú:

- pokyny pre učiteľov
- aktivity
- pomocné vizuálne a textové zdrojové materiály
- odporúčané internetové zdroje

Medzi aktivity možno zaradiť riadené diskusie, skupinovú prácu, samostatnú prácu a využívanie historických materiálov z primárnych a sekundárnych prameňov. Učitelia môžu rozhodnúť, ktoré frontálne a skupinové aktivity sa budú realizovať.

Informácie o téme

„Kde sa vlastne všeobecné ľudské práva začínajú? Na malých miestach, v blízkosti domova – sú tak blízko a také malé, že ich nevidieť na žiadnej mape sveta. Napriek tomu však tvoria svet každého jednotlivca: susedstvo, v ktorom žije, škola, ktorú navštevuje, továreň, farma alebo kancelária, kde pracuje. Takéto sú miesta, kde sa každý muž, každá žena a každé dieťa domáha rovnosti pred zákonom, rovnakých príležitostí a rovnakej dôstojnosti bez diskriminácie. Ak tieto práva nič neznamenajú na týchto miestach, sotva budú niečo znamenať niekde inde. Bez aktívneho úsilia občanov presadzovať tieto práva v blízkosti domova budeme márne očakávať pokrok v širšom svete.“

Eleanor Rooseveltová, „V našich rukách“ (prejav prednesený v roku 1958 pri príležitosti desiateho výročia Všeobecnej deklarácie ľudských práv)

Čo sú to práva? Práva sú slobody, ktoré ľuďom udeľuje právny systém, spoločenská zmluva alebo etická teória. Práva sa často vzťahujú na konkrétne sociálne skupiny (menšiny) alebo na všetkých jednotlivcov. Táto druhá kategória všeobecných práv sa nazýva ľudskými právami. Ľudské práva sú základné ľudské slobody, ktoré vychádzajú zo zásady rešpektovania jednotlivca a z predpokladu, že každý človek si zaslúži rovnoprávne a dôstojné zaobchádzanie. Hoci v mnohých častiach sveta sa ľudské práva nedodržiavajú alebo neuplatňujú, majú na ne právo všetci ľudia, kdekoľvek sa nachádzajú. Vzhľadom na naše spoločné postavenie ako príslušníkov globálneho ľudského spoločenstva je pre nás dôkladné pochopenie ľudských práv veľmi dôležité. Rovnako dôležité je klásť dôraz na dejiny ľudských práv, pretože tak získame prehľad o dôsledkoch, ktoré mali tieto práva (alebo ich absencia) na rôzne spoločnosti. V dejinách vždy boli obdobia, keď boli práva ľuďom

DOM EURÓPSKEJ HISTÓRIE

odopierané a často si ich museli nárokovať pokojnou alebo násilnou cestou. V mnohých častiach sveta tento zápas pokračuje dodnes.

Ak máme porozumieť tomu, akú úlohu zohrávajú ľudské práva v našom každodennom živote, a ak máme prijať svoju zodpovednosť a uznať, že svoje práva nesmieme uplatňovať na úkor práv druhých, musíme najprv pochopiť, čo vlastne ľudské práva sú. Čo sú teda ľudské práva? Odkiaľ pochádzajú? Aký vplyv majú na ľudstvo? Ako sa dotýkajú mňa osobne?

Definície

Ľudské práva

Ľudské práva sú základné práva a slobody, na ktoré majú nárok všetci ľudia bez ohľadu na štátnu príslušnosť, pohlavie, národnosť alebo etnický pôvod, rasu, náboženstvo, sexuálnu orientáciu, jazyk alebo iné okolnosti.

Ľudské práva zahŕňajú občianske a politické práva, ako je právo na život, slobodu a slobodu prejavu, ako aj sociálne, kultúrne a hospodárske práva vrátane práva na účasť na kultúrnom živote, práva na potraviny či práva pracovať a vzdelávať sa. Ochranu a presadzovanie ľudských práv zabezpečujú medzinárodné a vnútroštátne normy a zmluvy. Všeobecná deklarácia ľudských práv je základom medzinárodného systému ochrany ľudských práv. Prijalo ju Valné zhromaždenie OSN 10. decembra 1948. V tento deň každoročne oslavujeme Medzinárodný deň ľudských práv. V 30 článkoch Všeobecnej deklarácie ľudských práv sú vymedzené občianske, politické, hospodárske, sociálne a kultúrne práva všetkých ľudí. Je to obraz ľudskej dôstojnosti, ktorá nepozná politické hranice ani úradnú moc a zaväzuje vlády, aby dodržiavali základné práva každého jednotlivca.

(Podľa definície [Amnesty International](#), 2015.)

Etika

Morálne zásady, ktorými sa riadi ľudské správanie a konanie.

Disciplína, ktorá sa zaoberá morálnymi zásadami.

(Podľa definície v [Oxfordskom slovníku](#).)

Práva menších

Snaha nedominantných skupín o zachovanie svojich kultúrnych, náboženských alebo etnických charakteristík sa objavila so vznikom národných štátov v 18. a 19. storočí. Vďaka Spoločnosti národov, ktorá prijala niekoľko zmlúv o právach menších, sa tieto práva začali uznávať a chrániť v rámci medzinárodného práva. Keď bola v roku 1945 založená Organizácia Spojených národov, ktorá nahradila Spoločnosť národov, takisto postupne vypracovala množstvo noriem, postupov a mechanizmov, ktoré sa týkajú menších.

(Podľa definície [Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva](#), 2010.)

Privilégium

Zvláštna a osobitná výhoda, ktoré majú niektoré osoby, spoločnosti alebo triedy a ktoré presahujú rámec bežných výhod ostatných občanov. Výnimočná alebo mimoriadna právomoc alebo výnimka. Právo, právomoc, výsada alebo imunita jednotlivca alebo triedy požívaná v rozpore so zákonom alebo nad jeho rámec. Privilégium je oslobodenie určitých osôb od nejakej povinnosti alebo účasti na základe právneho predpokladu, že povaha postavenia týchto osôb alebo funkcie, ktorú vykonávajú, si vyžaduje všetok ich čas a pozornosť, a že bez takejto výsady by preto nemohli vykonávať zverené úlohy tak, ako si to vyžaduje verejné blaho. (Podľa definície v [Law Dictionary](#).)